

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΑΚΑΤΣΑΣ

Η ΙΤΑΛΙΚΗ ΚΑΤΟΧΗ ΤΟΥ 1917-1919
ΣΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Η κατοχή της τότε συμμάχου Ιταλίας στη Βόρειο Ήπειρο και σε μεγάλο τμήμα της σημερινής Ηπείρου στα πλαίσια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου αντανάκλα τα συμφέροντα αυτής της δύναμης στο χώρο, που μπήκε με καθυστέρηση στον αποικιοκρατικό ανταγωνισμό των Μεγάλων Δυνάμεων αλλά και ευνοήθηκε από την ελληνική πολιτική κατάσταση¹. Συγκεκριμένα, η Ιταλία στόχευε στην εδραίωση του ελέγχου της Αδριατικής θάλασσας και στην μετατροπή σε προτεκτοράτο της Αλβανίας.

Στο Αρχείο της Γεν. Διοίκησης Ηπείρου έγγραφα που αφορούν την ιταλική κατοχή διασώζονται σε πέντε φακέλους που περιέχουν επτά υποφάκελους των ετών 1917-1920 (είναι οι 32 I και VII, 46 I και II, 72 I, 73 II και 112 II). Οι υποφάκελοι φέρουν ένδειξη αρχειοθέτησης της Γενικής Διοίκησης με τον χαρακτηρισμό «Ιταλικά Έγγραφα» και «Πολιτικά Εμπιστευτικά» και τον αριθμό 1/6 που δηλώνει τον φάκελο και τη θυρίδα. Μόνο ο τελευταίος (ο 112 II) φέρει την ένδειξη «Αφορώντα Ιταλούς 1/7». Είναι καταταγμένοι κατά χρονολογική σειρά και έχουν ταξινομηθεί.

Τα έγγραφα αυτά, που η υλική τους κατάσταση, με λίγες εξαιρέσεις, χαρακτηρίζεται καλή, καλύπτουν το χρονικό διάστημα από τα μέσα Αυγούστου του 1917 μέχρι τις αρχές του 1920, όταν οι Ιταλοί κατέχουν το Τρίγωνο του Πωγωνίου (μέχρι τον Νοέμβριο του 1919). Είναι αλληλογραφία, κυρίως στα γαλλικά, μεταξύ του Κυβερνητικού Αντιπροσώπου Ηπείρου Αριστ. Στεργιάδη, του Γεν. Γραμματέα Γ. Μαραγκόπουλου, του

1. Βλ. Πύρρος Γιαννόπουλος Ηπειρώτης, *Οι Ιταλοί εν Ηπείρω*, εν Αθήναις 1917, κυρίως το Β΄ Μέρος σ. 55 κ.ε. Γιώργος Μουστάκης, *Οι Ιταλοί στην Ήπειρο το έτος 1917. Γεγονότα στην Πρέβεζα*, *ΠρεβΧ/19-20* (1988) 11-19. Κωνσταντίνος Α. Βακαλόπουλος, *Ιστορία του Βόρειου Ελληνισμού. Ήπειρος*, Θεσσαλονίκη 1992, σ. 833-843. Για την ιταλική παρουσία στα προηγούμενα χρόνια βλ. Σπύρος Πλουμίδης, *Πτυχές της ιταλικής παρουσίας στο Βιλαέτι Ιωαννίνων 1900-1911*, *ΗΧ* 33(1998-99) 77-95.

ιταλικού προξενείου Ιωαννίνων², και των Ιταλών στρατηγών Delli-Ponti, Mulazzani και Pistolesi. Ακόμη είναι αναφορές αρχών, τηλεγραφήματα, αιτήσεις κλπ., όλα συγκροτημένα σε υποθέσεις.

Εκτός απ' αυτά, πολλά έγγραφα για την ιταλική κατοχή, που ερευνήσαμε, βρίσκονται διάσπαρτα σε όλους τους φακέλους του έτους 1917 και σε αρκετούς του 1918, με διαφορετικές βέβαια ενδείξεις αρχειοθέτησης για κάθε ενότητα. Ανάμεσα στα πρωτόκολλα του Αρχείου διασώζονται και τέσσερα άδετα εισερχομένων και εξερχομένων εγγράφων της Κυβερνητικής Αντιπροσωπείας Ηλείου, που καλύπτουν το χρονικό διάστημα από τα μέσα Αυγούστου μέχρι τα μέσα Σεπτεμβρίου περίπου. Αξιοπρόσεκτο σ' αυτά είναι ότι οι εγγραφές στο περιεχόμενό τους συχνά είναι εκτεταμένες και αντιγράφουν το έγγραφο, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα στον ιστορικό να λάβει γνώση εγγράφων που ίσως έχουν χαθεί ή να συμπληρώσει εκείνα που είναι κατεστραμμένα σε μικρό ή μεγάλο βαθμό³.

Όλο το υλικό αυτό για λόγους μεθοδολογικούς, που υπαγορεύονται από τη φύση του, μπορεί να καταταχθεί σε τρεις γενικές θεματικές ενότητες.

Όπως είναι φυσικό, κυριαρχούν τα στρατιωτικά-αστυνομικά θέματα: υπάρχουν έγγραφα που έχουν σχέση με την εκδίωξη των ελληνικών αρχών, την εγκατάσταση των ιταλικών στρατιωτικών και αστυνομικών αρχών στο Τρίγωνο Πωγωνίου, την αναδίπλωση των Ιταλών και την επανεγκατάσταση των Ελλήνων⁴. Μέσα στα έγγραφα περιγράφεται με κάθε λεπτομέρεια η προετοιμασία της εκκένωσης των Ιταλών, σύμφωνα με την απόφαση της Entente και το διεθνές εθιμοτυπικό πρωτόκολλο, με την παράδοση υπηρεσιών, κτιρίων και αρχείων (π.χ. του Υποθηκοφυλακείου, της Οικονομικής Εφορείας Ιωαννίνων κλπ.). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον ερευνητή της σύγχρονης στρατιωτικής ιστορίας έχουν οι πληροφορίες που προκύπτουν από τη μελέτη της συνεργασίας του στρατηγού Delli Ponti με τον συνταγματάρχη Ιωάννη Μαυρουδή για την οριοθέτηση της ιταλικής ζώνης κατοχής, σύμφωνα με το Πρωτόκολλο της Φλωρε-

2. Την περίοδο αυτή πρόξενος της Ιταλίας ήταν ο Domenico Nunolari με υποπρόξενο τον Antonio Battiti (1917-1918) και τον Pirro Santucci (1919): γραμματέας του ήταν ο Giacomo Giovenale (1918), ενώ στο προσωπικό του ανήκε και ο De Santo. Για τον Nunolari βλ. Γεώργιος Β. Λεονταρίτης, *Η Ελλάδα στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο 1917-1918*, Αθήνα 2000, σ. 396-397, 411, 417.

3. Βλ. ΓΑΚ Ν. Ιωαννίνων, Γ.Δ. Ηλείου, φ. 43, υποφ. 1.

4. Βλ. Βασίλης Κόντης, *Ευαίσθητες ισορροπίες. Ελλάδα και Αλβανία στον 20ό αιώνα*, Θεσσαλονίκη 1994, σ. 106 κ.ε. Γεώργιος Β. Λεονταρίτης, *ό.π.*, το Κεφ. Θ', σ. 380 κ.ε.

ντίας (1913). Θίγονται τα προβλήματα που προκάλεσε η λανθασμένη χάραξη της γραμμής Καλπακίου-Κόνιτσας και τις συνέπειές της, όπως η παράδοση από την ελληνική πλευρά θέσεων που έπρεπε να ανήκουν στους Ιταλούς, που με τη σειρά τους παραδίδουν ορισμένα χωριά της επαρχίας Κόνιτσας. Ακόμη, φωτίζονται οι προσεκτικές ενέργειες της Κυβερνητικής Αντιπροσωπείας Ηπείρου έναντι των Ιταλών κατά την εγκατάσταση της ελληνικής στρατιωτικής γραμμής προκαλύψεως, που χαρακτήρηκε παράλληλα στην ιταλική, και εντοπίζονται οι ιταλικές θέσεις ακόμη και σε αλβανικές περιοχές (Στρατηγείο Δολιανών, τομέας Δολιανών-Ερσέκας).

Εκτεταμένα μέσα στις αναφορές στρατιωτικών και αστυνομικών υπαλλήλων περιγράφονται τα επεισόδια που προσβάλλουν την εθνική αξιοπρέπεια και λαβαίνουν χώρα σε ελληνικό έδαφος, ιδίως στο σταθμό του 28ου χλμ. της οδού Ιωαννίνων-Καλπακίου. Σ' αυτά πότε Ιταλοί, πότε Έλληνες στρατιωτικοί και αστυνομικοί διαπληκτίζονται και φτάνουν μέχρι την ανταλλαγή πυροβολισμών και την απειλή γενικότερης σύρραξης, όταν εγκαθίστανται τα φυλάκια των δύο στρατών, μετακινούνται στρατιωτικά σώματα ή ελέγχεται η διέλευση αδειούχων στρατιωτών των δύο μερών σε περιορισμένο αριθμό (δεν έπρεπε να υπερβαίνουν τους 300) και η παραμονή Ελλήνων στρατιωτών στο Τρίγωνο. Αποκαλύπτεται ο αυστηρός έλεγχος που ασκούσαν οι Ιταλοί και οι Έλληνες σε καίριους τομείς: στις επικοινωνίες (π.χ. στην ελεύθερη διάβαση της γέφυρας Δερβενίου), στις μετακινήσεις διαφόρων υπαλλήλων, στην έκδοση αδειών οπλοφορίας (για κυνήγι), στα αυτοκίνητα και στα έγγραφα.

Ορισμένα έγγραφα μας επιτρέπουν να παρακολουθήσουμε τις αντιδράσεις και τους χειρισμούς της ελληνικής διοίκησης στις πληροφορίες που παίρνει από την αστυνομία και τους κατασκόπους για τον κατάπλου ιταλικών ανθυποβρυχίων στην Ηγουμενίτσα, τη συγκρότηση ανταρτικών σωμάτων και τις βίαιες στρατολογήσεις στη Βόρειο Ήπειρο. Σημαντικές πληροφορίες παρέχονται για τις εκτεταμένες συλλήψεις και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες αυτές έγιναν, είτε Ελλήνων είτε των ισλαμοαλβανών στρατιωτών ιταλικών δυνάμεων, οι οποίοι υπήρξαν ανυπότακτοι, λιποτάκτες ή και εθελοντές του ελληνικού στρατού· ακόμη για τις αυτομολήσεις ισλαμοαλβανών στον ελληνικό στρατό και την παλιννόστηση ανυπότακτων ισλαμιστών Τσαμουριάς από την Ιταλία. Επίσης ανευρίσκονται διάφορα σχετικά με την υποβολή συγχαρητηρίων, σύμφωνα με το συμμαχικό πνεύμα, για τη νίκη των Ιταλών κατά των Αυστριακών στο μέτωπο

και για την προαγωγή του στρατηγού Pistolessi. Τέλος, υπάρχουν λίγα για τη γαλλική κατοχή της Κορυτσάς και χωριών της Κόνιτσας⁵.

Στη δεύτερη ενότητα τα έγγραφα αφορούν τόσο τις γενικότερες κοινωνικές συνθήκες που επικράτησαν κατά τη διάρκεια της ιταλικής κατοχής στο ελληνικό έδαφος, όσο και τα προβλήματα που η τελευταία προκάλεσε στις ελληνοϊταλικές σχέσεις. Αναφέρονται στα επεισόδια Βωβούσας-Σαμαρίνας που αφορούν κακοποίηση φιλοϊταλών Βλάχων, κατά την αποχώρηση των Ιταλών, όπως τουλάχιστο διατείνονταν οι ιταλικές στρατιωτικές και οι ρουμανικές προξενικές αρχές⁶, και στα αντίποινα με συλλήψεις από την ελληνική αστυνομία. Άλλα έγγραφα περιγράφουν παραστατικά τις αντιδράσεις και τις εκδηλώσεις του ελληνικού πληθυσμού και των θρησκευτικών κοινοτήτων (Μουσουλμάνων, Εβραίων) και των Βλάχων κατά την απελευθέρωση και την εγκατάσταση του Κυβερνητικού Αντιπροσώπου στα Ιωάννινα (10 Σεπτ. 1917). Πολλά αφορούν τις διώξεις πολιτών, με αναφορές σε προσωπικά δράματα, την καταστροφή της περιουσίας τους, τις συλλήψεις και το ενδιαφέρον για την τύχη τους, τις βιαιοπραγίες και την τρομοκρατία των Αλβανών εναντίον των Βορειοηπειρωτών με την ιταλική υποστήριξη.

Μέγιστο ενδιαφέρον παρουσιάζουν εκείνα τα έγγραφα που μας δίνουν τη δυνατότητα να δούμε πώς εκφράζεται η προστασία της Ιταλίας στους μουσουλμάνους και Βλάχους της Ηπείρου, που εξυπηρετούν τα συμφέροντα και την προπαγάνδα της, καθώς και τα διαβήματα για την κακομεταχείρισή τους από τις ελληνικές αρχές. Το πιο σημαντικό, από ιστορική άποψη στα ελάχιστα ιταλικά έγγραφα, είναι ένα υπόμνημα (*Aide Mémoire*) της Ιταλικής πρεσβείας που μιλά για τις πιέσεις και την τρομοκρατία που ασκεί η ελληνική αστυνομία στους Βλάχους της Πίνδου, που τα παιδιά τους είναι λιποτάκτες ή ανυπότακτοι και τις επαχθείς χρηματικές εγγυήσεις που κατέβαλλαν στις ελληνικές αρχές. Ακόμη οι Ιταλοί κλείνουν τα σχολεία, απαγορεύουν τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας

5. Στις αρχές Σεπτεμβρίου του 1917 οι Γάλλοι κατείχαν στην υποδιοίκηση Κόνιτσας τα χωριά Βούρμπιανη, Πυρσόγιαννη και Ίσβορο (νυν Αμάραντο). Για τη δραστηριότητά τους στην περιοχή βλ. Γεώργιος Α. Σιορόκας, Φωτογραφική αποτύπωση του οδικού άξονα Αγ. Σαράντα-Καλπακίου-Κορυτσάς μεσούντος του Μεγάλου Πολέμου, *ΗΗΙΘ* (1998) 61-146.

6. Αναφορικά με τη ρουμανική (και την ιταλική) ανάμιξη βλ. Ελευθερία Ι. Νικολαΐδου, Η ρουμανική προπαγάνδα στο Βιλαέτι Ιωαννίνων και στα βλαχόφωνα χωριά της Πίνδου, τ. Α (μέσα 19ου αι. - 1900), Ιωάννινα 1995, σ. 204, 404.

και προσπαθούν να επιβάλουν την ιταλική. Διάφορα έγγραφα αναφέρονται στον αποκλεισμό που επιβλήθηκε π.χ. στα Ιωάννινα όταν τα κατέλαβαν στις 26 Μαΐου / 8 Ιουνίου 1917, στη λογοκρισία, στην έκδοση Αλβανών φυλακισμένων στους Ιταλούς, στις παύσεις και αποκαταστάσεις των δημάρχων που κατηγορήθηκαν για συνεργασία με τους Ιταλούς και λίγα για τους υπηκόους των δύο χωρών.

Εξετάζοντας την τρίτη ενότητα, ένας μεγάλος αριθμός εγγράφων φανερώνει την ποικιλότροπη επέμβαση των Ιταλών στις οικονομικές σχέσεις με την εισαγωγή της λιρέττας στις αγοραπωλησίες, τις αποζημιώσεις Ελλήνων υπαλλήλων και την είσπραξη γεωργικών φόρων. Το «αντιπαθητικόν τοις έλλησιν έθνος» επιβάλλει απαγορεύσεις στις μεταφορές των προϊόντων και πολλές φορές ενεργείται διακανονισμός για τον επισιτισμό κατεχόμενων ή μεθοριακών χωριών, αλλά και ολόκληρων περιοχών. Μπορούμε επίσης να μελετήσουμε τον τρόπο τροφοδότησης της επιμελητείας του ιταλικού (και του γαλλικού) στρατού και την προέλευση των ειδών. Ειδικό ενδιαφέρον έχει η εκμετάλλευση της γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής και των φυσικών πόρων (ξύλεια, αλιεία κλπ.) των περιοχών που κατέχουν (Πωγώνι, Κόνιτσα), η παράδοση χρηματικών ποσών και οι προσπάθειες για την πάταξη του λαθρεμπορίου. Οι Ιταλοί φέρουν προσκόμματα ακόμη και στις πληρωμές αποκλεισμένων δασκάλων και άλλων Ελλήνων υπαλλήλων στα κατεχόμενα –«Φάκελλος Νομαρχίας Αργυροκάστρου» του Μαρτίου 1917⁷– παραβιάζουν τα σύνορα με συλλήψεις αγροτών και αγροφυλάκων και τους παρεμποδίζουν στην καλλιέργεια και τη μεταφορά της συγκομιδής. Η πρακτική που ακολουθήθηκε στον αγροτικό τομέα, ύστερα από συνεννόηση, φαίνεται από τα έγγραφα για τα φύλλα πορείας με τα οποία εφοδιάζονται οι χωρικοί και μεταβαίνουν για καλλιέργεια των αγρών τους, που των μεν Ελλήνων είναι στην ιταλική ζώνη των δε Τουρκαλβανών στην ελληνική.

Περιγράφονται ακόμη κλοπές ζώων και καρπών που είναι μεμονωμένες ή συστηματικές και τις υποκινούν οι Ιταλοί με όργανα συμμορίες ρουμανιζόντων Βλάχων ή Αλβανών και συμβαίνουν στη μεθόριο ή στη Βόρειο Ήπειρο –μερικές απ' αυτές σε βάρος των Ιταλών. Ενδιαφέρον προκαλούν και οι αιτήσεις για αποζημίωση από ζημιές που προξένησαν τα ιταλικά στρατεύματα κατοχής, στις οποίες περιλαμβάνονται όλες οι καταστροφές στις ιδιωτικές περιουσίες (στη γεωργία, στην κτηνοτροφία,

7. Βλ. ΓΑΚ Ν. Ιωαννίνων, Γ.Δ. Ηπείρου, φ. 41, υποφ. VI.

σε δάση, σε κατοικίες κλπ.), τα ποσά που ζητούν και τέλος, υπάρχουν έγγραφα σχετικά με την εκτίμησή τους από Ιταλούς αξιωματικούς.

Το κενό που υπάρχει στο Αρχείο στο έτος 1916, που οφείλεται στην κατάργηση της Γεν. Διοίκησης Ηπείρου το Μάρτιο του 1915 και στις καταστροφές της ιταλικής κατοχής, στερεί από την ιστορική έρευνα έγγραφα που πιθανόν θα αναφέρονταν στην προέλαση των Ιταλών στη Βόρειο Ήπειρο και την κατάληψη των πόλεων της το Σεπτέμβριο του 1916. Άλλα έγγραφα, που θα μας πληροφορούσαν για την εκδίωξη των ελληνικών πολιτικών, στρατιωτικών και εκκλησιαστικών αρχών, την εγκατάλειψη των αρχείων τους, που ίσως έτσι χάθηκαν για πάντα, και την εγκατάσταση των ιταλικών αρχών δεν διασώθηκαν· ούτε για τις διώξεις Ελλήνων πατριωτών, τις δολοφονίες, τις εκτοπίσεις, τις καταστροφές ελληνικών χωριών, τη διακοπή των επικοινωνιών, την προσπάθεια ιταλοποίησης της περιοχής, τα ανταρτικά σώματα των Βορειοηπειρωτών και τη δράση τους. Ακόμη δεν υπάρχουν έγγραφα που να φωτίζουν την πολύπλευρη δράση του ιταλικού προξενείου Ιωαννίνων με το πολυάριθμο προσωπικό του, τους Ιταλούς λογοκριτές στα Ταχυδρομεία Ιωαννίνων και Πρέβεζας, το δίκτυο των Ιταλών κατασκόπων και τις πολεμικές συγκρούσεις Ιταλών-Αυστριακών στο Ηπειρωτικό μέτωπο.

Αυτή η έλλειψη αρχειακού υλικού συνεχίζεται και στο έτος 1917 –μοναδική εξαίρεση ο φάκελος της Νομαρχίας Αργυροκάστρου (Μάρτιος 1917)– ώστε να μην έχουμε έγγραφα της χρονικής περιόδου κατά την οποία οι Ιταλοί κατέχουν το μεγαλύτερο τμήμα της σημερινής Ηπείρου. Ως εκ τούτου δεν υπάρχουν έγγραφα της άνοιξης του 1917 που να αναφέρονται στις συνθήκες που επικράτησαν με τη σταδιακή κατάληψη των Ηπειρωτικών πόλεων (Κόνιτσας, Σαγιάδας, Φιλιατών, Παραμυθιάς, Πάργας και των Ιωαννίνων) και κατά τους μήνες που κράτησε η κατοχή, για τις ελληνικές και ιταλικές αρχές, τις επιδρομές του ιταλικού ιππικού, τα συλλαλητήρια των Ιωαννίνων και της Πρέβεζας⁸, για τα ιταλικά προξενεία του Μετσόβου, της Σαμαρίνας και άλλων κωμοπόλεων της Πίνδου και την προπαγανδιστική δράση στην περιοχή του μορφωτικού συλλόγου της Ρώμης «Dante Alighieri».

Οπωσδήποτε το συγκεκριμένο αρχειακό υλικό προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για την ιταλική κατοχή, ιδίως για την κοινωνική διάστασή

8. Βλ. Πύρρος Γιαννόπουλος Ηπειρώτης, *ό.π.*, σ. 59-77, 79-84, 85, 89, 90 κ.ε. Βασίλης Κόντης, *ό.π.*, σ. 108-109.

της και εν μέρει καλύπτει το κενό του 1917. Όμως απ' αυτό δεν σπανίζουν έγγραφα μικρής σημασίας και άλλα που είναι μεμονωμένα και δεν αποκλείεται η αταξία αυτή να οφείλεται σε διαρπαγή του υλικού από διαφόρους, που σκοπό είχαν μόνο να πλουτίσουν τις ιδιωτικές τους συλλογές. Ο ερευνητής πάντως, για να σχηματίσει πλήρη εικόνα του θέματος, είναι υποχρεωμένος να συμβουλευτεί το Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών και πολύ περισσότερο τα Πολιτικά και Στρατιωτικά Αρχεία της Ρώμης καθώς και το σχετικό έντυπο υλικό⁹. Τέλος, έγγραφα της ιταλικής κατοχής οπωσδήποτε υπάρχουν και σε ιδιωτικά αρχεία, αν κρίνουμε από τρία φύλλα πορείας (fogli di via) πολιτών που εντοπίσαμε σε μοναστηριακό αρχείο.

Στο Παράρτημα εκδίδουμε έγγραφα, που θεωρούμε ιδιαίτερα χρήσιμα για τον ιστορικό της υπό έρευνα περιόδου.

9. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι η εφημερίδα «Ήπειρος» του Γ. Χατζή-Πελλερέν, εξαιτίας της ιταλικής κατοχής στα Ιωάννινα, ανέστειλε την έκδοσή της κατά τους κρίσιμους μήνες Ιούνιο και Ιούλιο, βλ. το τελευταίο φ. 661(861)/24-5-1917 και την επανέκδοση με το φ. 662(862)/3-8-1917, σελ. 2.

ΓΑΚ Ν. Ιωαννίνων, ό. παραπάνω.

Κατάλογος των 48 χωριών που ανήκαν στην υποδιοίκηση της Κόνιτσας και τα οποία επανήλθαν στην ελληνική πολιτική διοίκηση μετά την αναδίπλωση των Ιταλών.

Μεταφ.

Περί περιηγήσεων εις επίσημα χωριά διαίμασε κυρίως από Ασιατικούς οικισμούς Κονίτσης

Α/Α	Όνομα Χωριών	Α/Α	Όνομα χωριών	
1	Κόνιτσα	25	Μυτιοπούλα	
2	Αρμαίκοβον	26	} Μπαρμπαί Μορίτσης	
3	Βαυρωσιαση	27		} Μουσιγαίρι
4	Βουαίτη	28		
5	Βρετίτσια	29	Μουθούλι	
6	Γουιορμαίτη	30	Μυτιόδωμη	
7	Γορίτσοι	31	Μουσιουίτ	
8	Γίντσιμωρ	32	Όρσαίτσα	
9	Γεωαγίτσα	33	Παύλας	
10	Γερβίτι	34	Παλαμωσίη	
11	Λίγισα	35	Πευγαίρι	
12	Λίρμα	36	Πραδέση	
13	Νοβοροι	37	Πηλιεάι	
14	Καδαίτσα	38	Πτεροδίτσια	
15	Καίτσιμωρ	39	Πτεροσίτσα	
16	Κασαίτσα	40	Ρανταίτι	
17	Κεραίκοβον	41	Σαυροβού	
18	Κορσαίτσα	42	Σίτσοι	
19	Κορσίτσια	43	Στραίτσα	
20	Κουτσούρανη	44	Σταρίτσα	
21	Κιουάιτσι	45	Τυρόβορ	
22	Κιουαίτσια	46	Φυδίμωρ	
23	Κούφιμωρ	47	Φούρμα	
24	Μαίτσο	48	Χορ. α. δ. η.	

30 Σεπτεμβρίου 1917
ο υποδιοικητής
Κωνσταντίνος

ΓΑΚ Ν. Ιωαννίνων, ό. παραπάνω.

Κατάλογος με τα 24 (από τα 48) χωριά της υποδιοίκησης Κόνιτσας, τα οποία οι Ιταλοί δεν είχαν παραδώσει ακόμη στην ελληνική διοίκηση.

Επίσημο

κατά την κατά Γαλιτσία εσακεχομένη κραταιωμένη χωρίων
από Ουαδουμάνου Κόνιτσης.

<i>αριθμ.</i>	<i>όνομα χωρίων</i>	<i>αριθμ.</i>	<i>όνομα χωρίων.</i>
1	Βούρμιαση	11	Εχράκιαση
2	Δίκασιον	12	Γούροβοι
3	Γούβοι	13	Χιονιάδα
4	Κορούσιον	14	Λαγοβοί
5	Κουκιάσι	15	Ματίου
6	Μαγδύμι	16	Τορίκοα
7	Παίλαση	17	Κουκουσίσιον
8	Πηκιάσι	18	Σιτοριάδισα
9	Πυροβίσιον	19	Πυροβίσιον
10	Ρουβάνι	20	Μεμιστάσιον
		21	Σιβαμίσιον
		22	Οσιανίσιον
		23	Μωτσισιον
		24	Σερβίσιον
			30 Δεκεμβρίου 1917
			Ο Ουαδουμάνος
			<i>[Signature]</i>

ΓΑΚ Ν. Ιωαννίνων, ό. παραπάνω.

Περίληψη. Ο Νομαρχών διευθυντής Ν.Δ. Λιακόπουλος ζητά από την Κυβερνητική Αντιπροσωπεία να πληροφορήσει το ΙΧ Στρατολογικό Γραφείο σχετικά με τα χωριά που οι ιταλικές αρχές παρέδωσαν στην ελληνική διοίκηση.

Έν Ιωαννίνοις τη 18 Δεκεμβρίου 1917

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Β. ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Αριθ. Πρωτ. 9746 Προς

Την Α.Ε. τόν κ^{ον} Αντιπρόσωπον τής Κυβερνήσεως

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΗΓΕΙΡΟΥ
ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 4284
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΗ. 20-12-1917

Περί τών χωρίων τών αποδοθέντων υπό τών 'Ιταλικών αρχών. εις τήν 'Ελληνικήν Διοίκησιν.

Υποβάλλω τό υπ' αριθ. 11071 Ε.Ε. Έγγραφον του ΙΧ Στρατολογικού Γραφείου μετά τής έκ' αυτού διεξαχθείσης. επίσημειωτικής άλληλογραφίας, περί τών υπό τών 'Ιταλικών αρχών αποδοθέντων εις τήν 'Ελληνικήν Διοίκησιν χωρίων, λαμβάνω τήν τιμήν, "ινα παρακαλέσω ύμεις, όπως εβαιρεστούμενοι, παράσχητε εις τό εϊρημένον στρατολογικόν Γραφείον τής αίτοχμείας πληροφορίας, καθ' όσον ή διά του υπ' αριθ. 9486 Ε.Ε. επίσημ. έγγραφου τής Νομαρχίας παρεχαρένη πληροφορία δέν κρίνεται δε' αυτού έκρκης διά τήν ύπηρεσίαν του.

Ευκλειθέστατος
Ο Νομαρχών Διευθυντής
Ν. Δ. Λιακόπουλος

Handwritten notes on the left side of the document:
... note ...
... note ...

6

ΓΑΚ Ν. Ιωαννίνων, Γ.Δ. Ηπείρου, φ. 46, υποφ. Ι (Μάιος/Ιούνιος 1918).

Περίληψη. Η ελληνική χωροφυλακή, για να επιτύχει την παρουσίαση των νέων στο στρατό, ασκεί ποικίλες πιέσεις στις οικογένειες των Βλάχων της Πίνδου με σκοπό να λάμβάνει από κάθε οικογένεια μια εγγύηση για την προσέλευση των ανυπότακτων. Στη Φούρκα ο Αχιλ. Φουρκιώτης πλήρωσε χρημ. εγγύηση 3.000 δραχ. για τον αδελφό του Τάκη που βρίσκεται στην Αλβανία, ενώ στην Αβδέλλα οι περίπολοι τρομοκρατούν περισσότερο τον πληθυσμό ενεργώντας εκτοπίσεις οικογενειών κατά τη νύκτα. Οι οικογένειες αυτές ειδοποιούν τους αρχηγούς τους στην περιοχή του Τριγώνου να επικοινωνήσουν με τους συγγενείς τους που μερικοί βρίσκονται στα Γρεβενά, στη Σαμαρίνα και στη Μπριάζα.

Regia LEGAZIONE D' ITALIA

AIDE MEMOIRE

La gendarmeria ellenica continua ad esercitare pressioni d'ogni specie sulle famiglie valacche del Pindo per ottenere che si presentino i giovani che non hanno finora risposto alla chiamata alle armi.

Da qualche tempo tali pressioni si fanno sistematicamente, con mezzi molto decisi e spesso brutali, a scopo di ottenere dalle singole famiglie una garanzia che entro un determinato termine, molto breve, i disertori si presenteranno.

Qualche famiglia si induce a fornire la garanzia dopo le solite minacce, bastonate e razzia di quanto vi è in casa. Un tale di Furka, Achille Furchiotis, ha prestato anche una garanzia in denaro (3000 dracme) per la presentazione del fratello Taki che si trova in Albania.

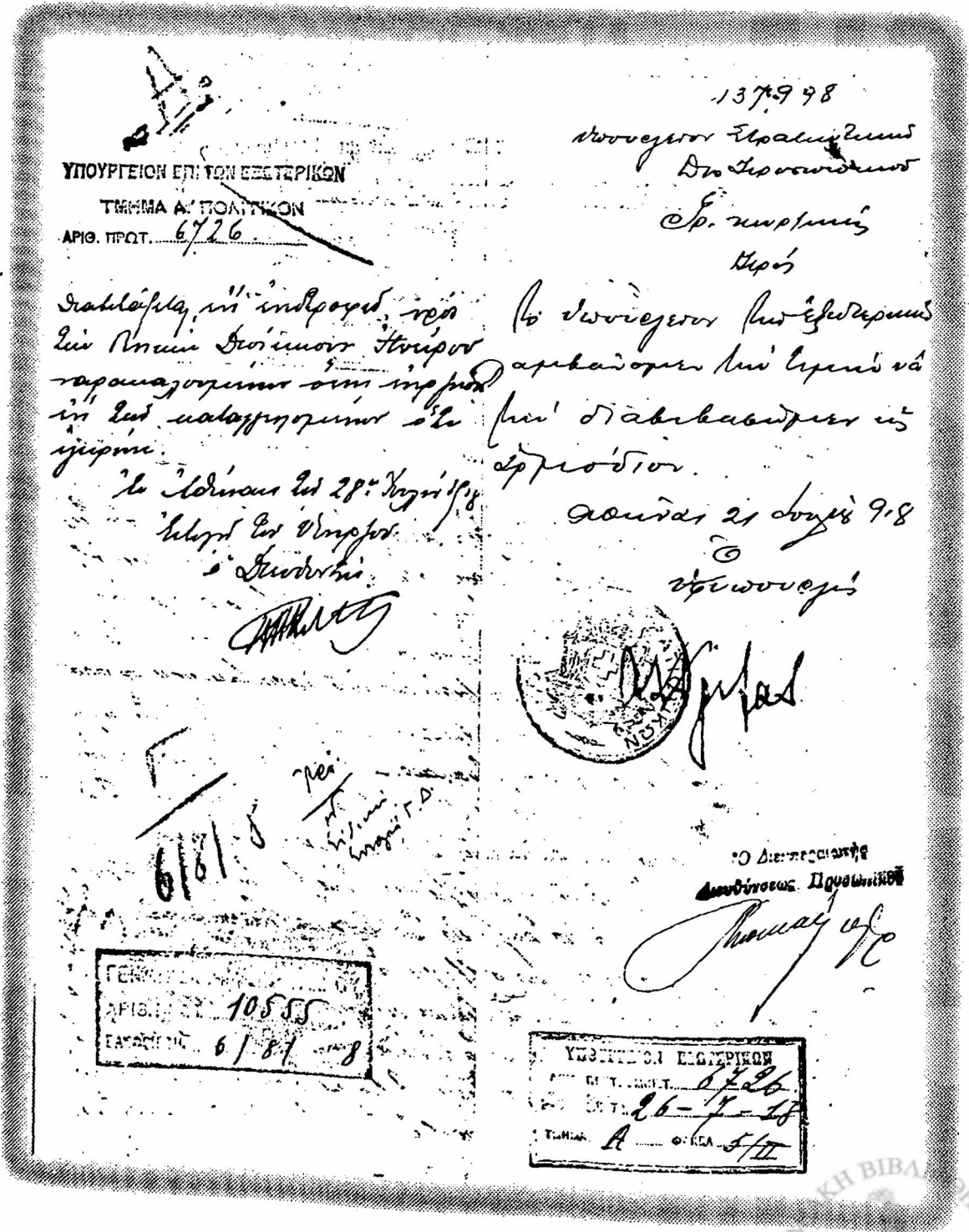
Altre famiglie che non aderiscono subito vengono deportate in altri villaggi con gravi minacce soprattutto alle donne. Ad Avdella le pattuglie entrarono e procedettero alla deportazione di parecchie famiglie nelle ore della notte per terrorizzare maggiormente la popolazione.

Le famiglie che sono così obbligate a fornire queste garanzie mandano il loro capo nel territorio del Triangolo per mettersi in relazione con i loro congiunti. Se ne aspettano da Grevena, Samarina e Briaza.

ΓΑΚ Ν. Ιωαννίνων, ό. παραπάνω. Το verso του εγγράφου αρ. 7.

Περίληψη. Το Υπουργείο Στρατιωτικών διαβιβάζει την αναφορά του Αρχηγείου Χωροφυλακής (έγγραφο αρ. 7) στο αρμόδιο Υπουργείο Εξωτερικών και αυτό με τη σειρά του στη Γ.Δ.Η. για ενέργεια.

10

ΓΑΚ Ν. Ιωαννίνων, Γ.Δ. Ηπείρου, φ. 46, υποφ. Ι.

Περίληψη. Ο Pistolesi, στρατηγός διοικητής του τομέα Ερσέκας - νοτίου ορίου Λονδίνου, απαντώντας σε προηγούμενο έγγραφο, ανακοινώνει στον Π. Γουναράκη, γραμματέα της Γ.Δ.Η., ότι, σύμφωνα με τις πληροφορίες που έλαβε, όντως οι Ιταλοί χωροφύλακες γύρω στα τέλη Σεπτεμβρίου προέβησαν στην κατάσχεση των ζώων του Γεωργίου Φίλιου, ο οποίος χρωστούσε τον φόρο βοσκής από 636,75 λιρέτες. Όμως οι γαίες για τις οποίες οφειλόταν ο φόρος τοποθετούνται μέσα στην αλβανική περιφέρεια του χωριού Βλάχοι και όχι στην ελληνική του χωριού Μποντσικό, η δε είσπραξη διεξήχθη κανονικά. Εάν ο Φίλιος άσκησε τη νομή και στην περιοχή του Μποντσικού, οι ελληνικές αρχές νόμιμα ζητούν τώρα τον φόρο.

COMANDO SOTTOZONA
ERSEK - SUD CONFINE LONDRA

Prot. No 211 R.R.

li 9/11/1918

A Monsieur GONARAKIS
Gérant le Gouvernement Général de l' EPIRE
JANINA

En reponse à votre feuille sous le No 14314 de prot. du 13/26 Octobre j' ai l' honneur de vous communiquer que d' apres les renseignements parvenues à ce Commandement, les Carabiniers Italiens ont en effet procedé vers la fin du mois de Septémbre à la saisie de betail appartenant à Georges Figlios qui dut payer l' impôt de pâturage de Lires 636,75;

Mais les terrains pour les quels l' impôt était dû sont situées dans le territoire Albanais de Vlaho, non pas dans le territoire Hellenique de Bontsico, et la perception a été bien regulière.

Si le Figlios a exercé le pâturage aussi en territoire de Bontsico, les Autorité Hellenique à juste titre en demandent maintenant l' impôt.

Veillez agréee, Monsieur le Gérant le Gouvernement Général de l' EPIRE l' assurance de ma plus haute consideration.

IL MAGGIOR GENERALE
COMANDANTE LA SOTTOZONA

T.Σ.

PISTOLESI

ABSTRACT

THE ITALIAN OCCUPATION OF 1917-1919 TO THE ARCHIVES OF THE GENERAL GOVERNORSHIP OF EPIRUS

by
Constantine Vakatsás

It is known that Epirus had been liberated during the years 1912-1913 by the Greek Army which penetrated as far as the districts of Argyrocastro, Chimarra and Korytsa. Within the frames of the First World War the Italians occupied military the larger part of Epirus (Summer 1917) and managed the various affairs of this Greek region according to their own interests.

The present paper deals with the thematic of the existing documents referring to the occupation, which we apportioned, for reasons of method, in three general thematic units: a) military - of the police matters, e.g. the delimitation of the italian zone of occupation, the Triangle of Pogoni and the moves of the soldiers or civil employees through this, etc.; b) documents concerning the social conditions of the population and the problems in the greek-italian relations, e.g. the italian propaganda to the Vlaches of Pindus, the prohibition of teaching the greek language that was imposed by the Italians, etc.; c) papers which reveal the diversified interference of the Italians in the economical relations, especially in the country, e.g. the collection of the farming taxes, the commissariat of the italian army, the provisioning of the territories under occupation, the exploitation of the natural resources, etc. All these documents, in spite of the lacks or dispersions, are very useful for the historians of this period.

